

KS. WOJCIECH GUZEWICZ*

**Ks. Marian Salamon, *Kapituła sambijska w drodze do Goldapi*,
Wydawnictwo Eko-Dom, Elk 2021, ss. 89.**

Na początku 2022 r. ukazała się książka ks. dra Mariana Salomona na temat Sambijskiej Kapituły Konkatedralnej w Goldapi. Składa się ona z pięciu punktów. Przedstawia regulacje odnoszące się do kapituł katedralnych i kolegiackich, historię diecezji sambijskiej, powstanie i funkcjonowanie kapituły sambijskiej, reaktywowanie kapituły sambijskiej w diecezji warmińskiej oraz istnienie kapituły sambijskiej w ramach diecezji elckiej. Oprócz tego w książce znajduje się aneks, zakończenie, streszczenie i bibliografia. Tak rozpracowany temat obejmuje wiele problemów, jakie mogą z niego wynikać.

W części poświęconej regulacjom prawnym dotyczącym kapituł kolegiackich, Autor stwierdza, że kapituły kolegiackie, które wykształciły się ze środowiska kanonikatu będącego zorganizowaną formą życia duchowieństwa, były i są erygowane oraz pełnią powierzone im zadania przy znacznie większych kościołach w diecezji (s. 8). Ustawodawca wyposażył ten rodzaj kapituł w bardzo wąski zakres kompetencji. Zgodnie z kan. 503 KPK/83 do zadań kapituły kolegiackiej należy wyłącznie wypełnianie czynności liturgicznych w kościele, przy którym została ustanowiona. Zakres oraz sposób wypełniania tej funkcji powinien zostać określony statutem (s. 9).

W kolejnej części, historycznej, obejmującej cztery zagadnienia, tj. historię diecezji i kapituły sambijskiej, reaktywowanie kapituły sambijskiej w diecezji warmińskiej oraz funkcjonowanie tego gremium w diecezji elckiej, Autor dochodzi do ciekawych wniosków i konstatacji. Stwierdza m.in., że Sambijska Kapituła Konkatedralna nawiązuje historycznie do czasów funkcjonowania diecezji sambijskiej i jest pewnego rodzaju duchowym spadkobiercą kapituły, która została ustanowiona przez biskupa Krystiana z Miluzy dnia 1 stycznia 1285 r. Faktycznie jednak obowiązki wynikające ze statutów podjęła dziewięć lat później, czyli w 1294 r. Decyzję o reaktywowaniu tego organu kolegiackiego podjął

* ks. Wojciech Guzewicz – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Filia w Elku
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6759-0856>; e-mail: wojciech.guzewicz@uwm.edu.pl

biskup warmiński Edmund Piszcz, który dnia 29 czerwca 1989 r. erygował przy kościele pw. Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Gołdapi Sambijską Kapitułę Kolegiacką. Papież Jan Paweł II dokonując reorganizacji Kościoła w Polsce podniósł do godności konkatedry kościół pw. Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Gołdapi. Od 25 marca 1992 r. Sambijska Kapituła Kolegiacka stała się Sambijską Kapitułą Konkatedralną (art. 1 Statutu Sambijskiej Kapituły Katedralnej, dalej cyt. SSKK).

Sambijska Kapituła Konkatedralna składa się z dwunastu kanoników gremialnych, czyli rzeczywistych oraz z kanoników honorowych i kanoników zasłużonych (art. 8 § 1 SSKK)¹. Ustawodawca partykularny wskazał, że w analizowanym organie kolegialnym ustanawia się również takie same urzędy i funkcje, a są to: prepozyt, dziekan, scholastyk, kustosz, ceremoniarz, kantor oraz sekretarz (zob. art. 12-21 SSKK). Objęcie urzędu kanonickiego w Sambijskiej Kapitułe Konkatedralnej dokonuje się w terminie określonym przez biskupa diecezjalnego, nie dłuższym niż sześć miesięcy od daty wskazanej w dekrete nominacyjnym. Z powodu słusznej przyczyny czas ten może zostać wydłużony. W wyjątkowych sytuacjach istnieje możliwość uzyskania dyspensy od określonego sposobu instalacji kanonika. Wprowadzenia na urząd kanonika dokonuje się w kościele konkatedralnym w Gołdapi. W przypadku prepozyta oraz dziekana kapituły czyni to sam biskup diecezjalny lub jego delegat, a w odniesieniu do innych kanoników czynność ta zarezerwowana jest prepozytowi kapituły (zob. art. 22-24 SSKK).

Członkowie Sambijskiej Kapituły Konkatedralnej mogą zostać wezwani do udziału w celebracjach liturgicznych o charakterze ogólnokościelnym, ogólnodiecezjalnym czy specjalnym pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego. Wszyscy kanonicy są również zobowiązani do wzięcia udziału w uroczystościach pogrzebowych swojego konfratra. Ponadto mają oni obowiązek aplikowania jednej Mszy św. za zmarłego kanonika, w krótkim czasie po otrzymaniu wiadomości o jego śmierci (art. 25-26 SSKK). Uprawnieniem przysługującym zarówno kanonikom gremialnym, jak i honorowym jest możliwość noszenia stroju oraz insygniów kanonickich².

Najbardziej odkrywczą częścią książki jest aneks (s. 48-79), w którym Autor zawarł, w układzie chronologicznym, najważniejsze przedsięwzięcia

¹ Liczba kanoników honorowych nie została określona przez ustawodawcę partykularnego w normach statutowych tej kapituły.

² Strój chórowy, który przysługuje kanonikom tej kapituły składa się z: sutanny w kolorze czarnym z obszywką oraz guzikami koloru fioletowego, mucetu i pasa w kolorze fioletowym, biletu koloru czarnego z fioletowym pomponem oraz komży w kolorze białym, która może mieć fioletowe podbicie. Podczas przebywania w chórze oraz występowania kapituły „in gremio” kanonicy zobowiązani są do noszenia dystyngtorium w formie greckiego krzyża koloru niebieskiego. Na jego awersie mieści się wizerunek Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła i napis „MATER ECCLESIAE ORA PRO NOBIS”. Na rewersie natomiast w centrum umieszczono kontury konkatedry w Gołdapi i napis „CAPITULUM CONCATHEDRALE IN GOŁDAP” (art. 32 § 2-3)..

podejmowane przez tę kapitułę w latach 1993-2020. Do tej pory nie było to publikowane. Warto pamiętać, iż kapituła sambijska gromadzi się na sesjach kapitulnych, które są dwojakiego rodzaju: zwyczajne oraz nadzwyczajne. Posiedzenia zwyczajne odbywają się raz w roku, na początku listopada, w dniu ustalonym przez biskupa ełckiego, prepozyta oraz dziekana kapituły. Natomiast decyzja o zwołaniu nadzwyczajnej sesji podejmowana jest wtedy, gdy taką potrzebę zauważy prepozyt, takie polecenie wyda biskup diecezjalny lub taki wniosek złoży przynajmniej pięciu kanoników gremialnych. W kalendarium kapituły za lata 1993-2020 odnajdziemy m.in. informacje o wydarzeniach, w których udział brali kanonicy sambijscy, o samych członkach kapituły (kto i kiedy został ustanowiony kanonikiem, ale także o śmierci danego kanonika itp.), oraz o korekcie Statutu Sambijskiej Kapituły Katedralnej, którą przyjął i zatwierdził bp Jerzy Mazur 29 października 2018 r. (s. 74).

Podsumowując należy stwierdzić, iż Autor dokonał solidnej analizy powstania i funkcjonowania Sambijskiej Kapituły Konkatedralnej w Gołdapi. Stosunkowo liczny zestaw źródeł i literatury upoważniają do podkreślenia rzetelności warsztatu ks. Mariana Salamona. Opracowanie warsztatowo spełniające podstawowe kryteria naukowości, funkcjonalnie ma charakter publikacji popularyzatorskiej. Książkę należy polecić nie tylko kanonikom tejże kapituły, ale także badaczom dziejów diecezji ełckiej, warmińskiej i sambijskiej. Wydaje się, że każdego człowieka związanego z Kościołem i naszym regionem poruszy lektura tej pracy. Powinna trafić też do szkolnych i parafialnych bibliotek Mazur, a także na półki miłośników i badaczy lokalnych dziejów i tutejszej kultury.